

da se spis skoraj ne prevaja v moderne jezike. Presenetljiva je npr. ugotovitevna zavihkih te knjige, da je to sploh prvi prevod tega spisa v italijanščino!

Gianottijev prevod je izredno gladek in precizen, veliko točnejši kot npr. angleški prevod E. C. Marchanta v Loeb Classical Library (1925). Prevajalec je napisal tudi izčrpno spremno besedo, v kateri s stvarnimi podatki osvetljuje osnovne značilnosti Likurgove zakonodaje in špartanske ustave, predvsem načelo enakosti med svobodnimi državljani, ob katerem so se navdihovali celo še ideologi francoske revolucije. Izredno instruktivna so avtorjeva izvajanja o piramidalni strukturi špartanske družbe in oblasti, o številčnih razmerjih med posameznimi plastmi špartanskega prebivalstva, predvsem pa o bogatem kulturnem življenju, o razcvetu zbarske lirike, o zakoreninjenosti filozofiranja v Sparti itd. Ob vsem tem nam postanejo tudi razumljivejše filošpartanske simpatije nekaterih pripadnikov Sokratovega kroga (Ksenofon, Kritias, deloma tudi Platon in Aristoteles).

Spričo tako poglobljenega uvoda lahko samo obžalujemo, da nimamo pred sabo dvojezične izdaje, ampak se moramo zadovoljiti samo z italijanskim prevodom. To tem bolj, ker v skopih opombah, ki jih je prevajalec dodal, razpravlja v bistvu samo o nekaterih tekstnokritičnih vprašanjih, ki si jih brez navzočnosti celovitega grškega besedila pogosto ne moremo prav razložiti.

K. Gantar

Priljubeno 26. II 1987.

Filozofska fakulteta, Ljubljana

ERICH POTZ, *Claudian — Kommentar zu De raptu Proserpinae Buch I. Dissertationen der Karl-Franzens-Universität Graz 65. Graz 1985. 171 str.*

Malokateri antični pesnik je že za življenja užil toliko slave kot Klavdijan: kot je znano, sta mu Arkadij in Honorij še živemu leta 400 dala postaviti bronast kip na Trajanovem Forumu, *felicissimi ac doctissimi imperatores praegloriosissimo poetarum*; in grški napis na podstavku tega kipa nam pove, da je pesnik združeval v sebi Vergilijevega duha in Homerjevo Muzo.

Toda malokateri antični pesnik je v naslednjih stoletjih tako zelo zatopil v pozabo kot ravno Klavdijan. Niti ga niso šteli za klasika, ki bi ga prebirali v šolah, niti nam niso znani kaki omembe vredni poetični prevodi njegovih pesnitev v tuje jezike. Niti ni imel kakega večjega vpliva na poznejše pesnike in umetnike, čeprav npr. Budimir in Flašar ne izključujeta možnosti, da je Klavdijanov ep „O ugrabitvi Proserpine“ vplival na Gunduličevo dramo „Proserpina ugrabljena“ (ok. 1600). Toda v glavnem je interes zanj ostal — in ostaja še danes — omejen na ozek krog poklicnih filologov. In vendar gre za pesnika velikega formata, vrednega branja, pogloblitve in zanimanja, čeprav je seveda slava, ki so mu jo izkazovali sodobniki, vendarle nekoliko pretirana.

Zato je tem bolj razveseljivo, da so v zadnjih letih pokazali za tega prezrtega pesnika precej zanimanja naši avstrijski sosedje. Tako je npr. I. 1975 graški profesor Franz Ferdinand Schwarz v časopisu *Litterae Latinae* objavil posrečen izbor devetih najlepših odlomkov iz Klavdijanovega najobsežnejšega dela, epa „O ugrabitvi Proserpine“, ki mu je napisal tudi zgoščeno, pa izredno prodorno in izvirno spremno besedo ter dodal izčrpne opombe, ki kljub omejenemu prostoru in na videz šolskemu značaju odpirajo nove poglede na interpretacijo Klavdijanove pesnitve. Žal je ta Schwarzov tehni prispevek zaradi omejene naklade omenjenega časopisa ostal skoraj neopažen.

Obsežnejše interpretacije Klavdijanovega epa se je nato lotil Schwarzov učenec Erich Potz, ki je napisal komentar k I. knjigi Klavdijanove pesnitve. Gre za doktorsko disertacijo, ki vsebuje najprej prevod I. knjige — žal ostaja tudi ta prevod zgolj na ravni filološke zvestobe in si s tem že vnaprej zapre možnost, da bi zbudil širši interes za poezijo rimskega pesnika.

Vsebinsko najbogatejši del disertacije predstavlja uvod, in sicer tisti del uvoda, kjer avtor razpravlja o zgradbi in intenciji Klavdijanove pesnitve (str. 18–34). Tu nam z izredno zanimivih zornih kotov odpre vpogled v skrbno pretehtano kompo-

zicijo celotne pesnitve, ki jo osvetljuje kot zadnjo veliko pesniško afirmacijo pogsanske mitologije v njeni konfrontaciji s krščanstvom. Zlasti prepričljiva in sveža so avtorjeva izvajanja o tem, kako Prozerpina pot v podzemlje, izguba devištva in poroka s Plutonom nimajo na sebi nič mračnega in nič strašnega, temveč so samo izraz popolne harmonije, ki pod Jupitrom zavлада med zgornjim in spodnjim svetom in ki prinaša vsemu človeštvu blaginjo in blagoslov: tu je na odgovor na vprašanje, zastavljeno v proemiju, *unde datae fruges*, tu je na prefinjen poetični način argumentirana superiornost pogsanske mitologije nad krščanskimi eshatološkimi predstavami.

Precej manjšo vrednost imajo nadaljnja poglavja uvoda, saj je npr. vprašanje, ali je bil Klavdijan kristjan ali pogan (str. 35—39), skoraj odvečno in najdemo nanj zadovoljive odgovore že v vseh boljših zgodovinah rimske književnosti: čeprav je Klavdijan morda formalno sprejel krščansko vero, je na dnu duše ostal globoko prepričan pogan. Tudi poglavje o Klavdijanovem stilu (str. 40—44) je bolj bežno skicirano kot pa studiozno poglobljeno obdelano. Facit te skice je avtor zgostil v pavšalno ugotovitev, da pri Klavdijanu „retorična komponenta očitno zaostaja za poetično“ (str. 44). Sodim, da dilema Klavdijanovega stila ni poezija — retorika, temveč klasika — barok: kljub na videz klasični gradnji stavkov in verzov, kljub reminiscencam na avgustejsko klasiko, kljub na videz klasičnemu besednjaku se vsepovsod kaže baročni okus tedanjega časa — v forsirani rabi številnih epitetov, v kopičenju sinonimnih izrazov, v obilici pleonazmov, v široki paleti raznih barv, med katerimi prevladujejo zlate in srebrne z vsemi mogočimi bleščečimi in lesketajočimi se odtenki itd.

Več kot dve tretjini celotnega besedila disertacije (str. 45—162) pa obsega vsestranski komentar, ki se dotika odprtih tekstokritičnih, slovničnih, leksikalnih, metričnih, stilističnih, mitoloških, religioznih in idejno-filozofskih vprašanj ter prinaša toliko novih osvetlitev, da mimo tega komentarja ne bo mogel noben prihodnji interpret Klavdijanove poezije. Samo obžalujemo lahko, da se je avtor omejil na interpretacijo prve knjige. Zeleti bi bilo, da bi s podobno akribijo in širino komentiral tudi drugo in tretjo knjigo, saj bi tako dobili zares soliden komentar k tej zadnji veliki pesnitvi rimske književnosti.

Na koncu je dodana bibliografija, ki se nam zdi kljub navidezni zunanji obsežnosti (9 strani) vendarle nekoliko pomanjkljiva, saj npr. med izdajami ni omenjena edina novejša italijanska edicija Klavdijanovega epa, ki jo je oskrbel V. Paladini (Roma 1952); pogrešamo tudi omembo nekaterih študij, kot so npr. N.I. Barbu, *De Claudiani carminis arte* (Studi Clasice 1963); I. Gualandri, *Aspetti della tecnica compositiva di Claudiano* (Milano 1968); A. Cameron, *Claudian and his Influence: the Realm of Venus* (Arethusa 1979). Poleg tega bi bilo za priročnost knjige zelo koristno, če bi bili na koncu dodani indices obravnavanih besed in zlasti lastnih imen.

K. Gantar

Primljeno 26. II 1987.

Filozofska fakulteta, Ljubljana

PIETRO FERRARINO, *Scritti scelti*. Opuscoli academici editi a cura della Facoltà di Lettere e Filosofia dell'Università di Padova 15. Leo S. Olschki Editore, Firenze 1986. 444 str.

Med sodobnimi italijanskimi latinisti zavzema izjemno mesto padovanski profesor Pietro Ferrarino (1907—1985). Njegova literarna produkcija se sicer ne more primerjati npr. s plodovitostjo kakega Paratoreja ali La Penna. Njegova bibliografija obsega vsega 43 študij in člankov, objavljenih med leti 1935 in 1976, se pravi, da je povprečno objavil po en članek ali razpravo na leto; v zadnjem desetletju svojega življenja pa je — pač zaradi prevelike skrupuloznosti in hiperkritičnosti — sploh povsem umolknil, saj nosi zadnji objavljeni prispevek letnico 1976. Toda vse, kar je objavil, je kot iz granita izklesano, do kraja domišljeno in podprto z argumenti, tako da ni mogoče brez škode črtati ali izpustiti niti vrstice. Iz njegovih člankov in razprav odseva, prvič, neverjetna erudicija in razgledanost, drugič, izredna možnost